

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.99>

УДК 33.053.22:336.71:004.738.5(045)

О. Ю. Підуст

аспірант, Національний авіаційний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-3002-996X>

РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОАКТИВІВ: СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ ТА НЕДОЛІКИ

O. Pidust,

Postgraduate student, National Aviation University

REGULATION OF CRYPTO ASSETS: CONDITION, PROSPECTS AND DISADVANTAGES

Дана стаття присвячена аналізу сучасного стану, перспектив та недоліків правового регулювання криптоактивів як в правовому полі України, так і в окремих країнах європейського континенту. У даній роботі було розглянуто основні проблеми, пов'язані із використанням криптовалют у транзакціях, такі як нелегальні дії (відмивання грошей, фінансування тероризму, тощо), недостатньої законодавчої врегульованості сфери криптоактивів і її окремих учасників та необхідність налагодження та гармонізації системи оподаткування криптовалют для наповнення держбюджетів. У тому числі було проаналізовано наявні станом на момент публікації законодавчі ініціативи в Україні, включаючи зареєстровані

законопроекти щодо обігу та застосування криптовалют, а також приклади регулювання цієї сфери в інших країнах, зокрема, Законопроект про ринки криптоактивів (MiCA) ЄС, законодавчі пропозиції в США, Індії та Великобританії. Досліджено питання, яким чином впровадження законодавчого регулювання сфери криптоактивів може забезпечити фінансову стабільність, прозорість та захист прав споживачів на даному фінансовому ринку. Визначено ключові проблеми, які потребують вирішення для створення ефективної правової бази, включаючи визначення правового статусу криптовалют, необхідних механізмів захисту інвесторів та заходів боротьби із шахрайством, відмиванням коштів та фінансування тероризму. Особливу увагу було приділено питанням імплементації міжнародних норм та стандартів регулювання сфери криптоактивів, а також роль урядів, зокрема і України, у підтримці інновацій у сфері криптоактивів.

Було запропоновано потенційні рішення для України в сфері розробки та впровадження регулювання криптоактивів, враховуючи як внутрішні напрацювання, так і міжнародний досвід, зокрема на основі регулювання MiCA (Markets in Crypto-Assets) ЄС та прикладу законодавчих ініціатив Великобританії. Було запропоновано більш конкретні кроки, які включають: розробку вимог до учасників крипторинку, включаючи публікацію технологічних проектів («whitpaper»), наявність зареєстрованого офісу, достатність капіталу та систем управління ризиками; становлення чіткої структури нагляду за суб'єктами ринку та запровадження єдиних правил авторизації емітентів і провайдерів криптоактивів; розробки механізмів захисту від шахрайства та маніпуляцій, внесення правок до нормативно-правових актів та впровадження процедур KYC для всіх клієнтів, в тому числі дотримання вимог AML/CFT; підтримки та стимулювання інновацій розвиваючи відповідну інфраструктуру та підтримки стартапів і нових технологій.

This article is dedicated to analyzing the current state, prospects, and shortcomings of legal regulation of crypto-assets both in the legal field of Ukraine and in certain countries of the European continent. The paper examines the main issues related to the use of cryptocurrencies in transactions, such as illegal activities (money laundering, terrorist financing, etc.), insufficient legislative regulation of the crypto-asset sector and its individual participants, and the need to establish and harmonize the cryptocurrency taxation system to fill state budgets. The article also analyzes the legislative initiatives available at the time of publication in Ukraine, including registered bills regarding the circulation and use of cryptocurrencies, as well as examples of regulation of this field in other countries, in particular, the EU's Markets in Crypto-Assets (MiCA) Regulation, legislative proposals in the USA, India, and the United Kingdom. The study explores how the introduction of legislative regulation in the field of crypto-assets can ensure financial stability, transparency, and protection of consumer rights in this financial market. Key issues that need to be addressed to create an effective legal framework are identified, including the determination of the legal status of cryptocurrencies, necessary mechanisms for investor protection, and measures to combat fraud, money laundering, and terrorist financing. Special attention is given to the implementation of international norms and standards for regulating the crypto-asset sector, as well as the role of governments, including Ukraine, in supporting innovations in the field of crypto-assets.

Potential solutions for Ukraine in the field of developing and implementing crypto-asset regulation, considering both internal developments and international experience, particularly based on the EU's MiCA (Markets in Crypto-Assets) regulation and legislative initiatives in the UK, are proposed. More specific steps proposed include: developing requirements for market participants, including the publication of technological projects (whitepapers), having a registered office, sufficient capital, and risk management systems; establishing a clear supervision structure for market participants and implementing uniform rules for the authorization of issuers and providers of crypto-assets; developing mechanisms to

protect against fraud and manipulation, amending regulatory acts and implementing KYC procedures for all clients, including compliance with AML/CFT requirements; supporting and encouraging innovation by developing the appropriate infrastructure and supporting startups and new technologies.

Ключові слова: *криптоактиви, правове регулювання, блокчейн технології, відмивання грошей та фінансування тероризму, MiCA.*

Keywords: *crypto-assets, legal regulation, blockchain technologies, money laundering and terrorist financing, mica (markets in crypto-assets).*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Від часу коли почали здійснюватися перші транзакції з криптовалютами уряди багатьох країн та центральні органи з питань фінансового регулювання уже «взяли їх під приціл». І у розрізі даного питання є декілька важливих моментів чому такі дії були необхідними:

- По-перше – нелегальні дії із криптоактивами. Технологія блокчейну (технічна платформа на базі якої функціонують криптоактиви) є неперевершеною у тому плані, що виключає посередників, дозволяє легко і безперешкодно здійснювати міжнародні транзакції та забезпечує надзвичайно високий рівень анонімності, але тут же виникає і низка недоліків, як от можливість легко проводити незаконні дії. До таких дій найчастіше відносяться продажі наркотиків та заборонених речовин, «відмивання грошей» та фінансування тероризму, бо насправді практично не можливо буде відслідкувати першоджерела скоєння таких дій (до впровадження регулювання обігу даних активів);

- По-друге – збиття з «фінансового пантелику». У фінансовому плані подібні технології дозволяють, на прикладі ICO (первинний лістинг криптоактивів (токенів) на ринок), досягати неймовірно високих показників ROI (Return on Investments), легко здійснювати трансконтинентальні

транзакції, простими словами – «заробляти гроші». Але ж, з іншої сторони дуже багато грошей втрачається, оскільки дана сфера фактично не врегульована законодавчими нормативно-правовими актами. І наразі даний ринок є «вільнофункціонуючим», а одна з головних технологічних переваг криптовалют – анонімність, несе у собі ризики втрати коштів, адже неможливо перевірити свого контрагента (навіть знати чи існує фізично чи ні, чи реальний це об'єкт економічної діяльності), тощо;

- По-третє - наповнення держбюджетів. Оскільки криптовалюти, від початку, позиціонуються як платіжний засіб, чи засіб накопичення, простими словами – фігурують у економічному просторі, вони мають і оподатковуватись, як і інші фінансові операції у економічному просторі, що наразі робиться радше як виключення та/або як пілотні проекти окремих юрисдикцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Оскільки тема даної статті стосується регулювання сфери криптоактивів, основними досліджуваними об'єктами є уряди країн та їх спеціальні органи фінансового нагляду та контролю. Станом на момент публікації даної статті, у світі є певні напрацювання у сфері регулювання криптовалют - Законопроект про ринки криптоактивів (MiCA) Європейського Союзу, що є комплексом заходів регулювання, які охоплюють широкий спектр різних аспектів, пов'язаних з криптоактивами, включаючи випуск, торгівлю, зберігання та надання послуг, Закон набуває чинності в 2026 році. Законопроект про захист інвесторів у цифрові активи США, який було представлений у Сенаті США у березні 2023 року, покликаний встановити чітку правову структуру для криптоактивів та захистити інвесторів від шахрайства та маніпуляцій. Законопроект про регулювання криптовалют Індії, оприлюднений у січні 2023 року, пропонує заборонити всі приватні криптовалюти та запровадити централізовану цифрову валюту центрального банку (CBDC), комплексні плани уряду Великобританії по регулюванні стейблкоїнів (окремий підвид криптоактивів) «гарантованих» фіатними валютами, тощо.

Наявна і певна кількість досліджень у даній сфері вітчизняними дослідниками, так Сіренко Н, аналізує поточне вітчизняне законодавство щодо регулювання криптоактивів [1]; Росихін В., Бурдин М. та Михальський О. займались проведенням дослідженням правового регулювання обігу криптовалют в Україні та інших країнах на порівняльному базисі [2], Дроб'язко С., Благута Р., Гурковський В., Марченко В. та Шевченко Л. детально аналізували особливості правового контролю обігу криптовалют в Україні [3].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є проведення комплексного висвітлення теми регулювання криптовалют, з акцентом на порівняльному аналізі різних підходів та прогнозуванні майбутніх тенденцій, проведення детального аналізу законодавчих напрацювань у сфері регулювання криптоактивів серед ЄС та Великобританії із визначенням їх регуляторних рамок, підходів до регулювання та юридичного визнання криптоактивів, та деталізованого аналізу вимог до регулювання окремих учасників ринку та потенційного впливу від впровадження регулювання на розвиток крипторинку. Методологічну основу дослідження становлять методи порівняльного аналізу, системного підходу, тенденцій динаміки та логічного узагальнення інформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ще у вересні 2020 року Європейська Комісія опублікувала Пропозицію щодо Регламентування сфери криптоактивів, основою метою якої було створення всеосяжної нормативно-правової бази для криптоактивів у Європейському Союзі та супутніх послуг які не підпадають під дію інших законодавчих актів ЄС щодо сфери фінансових послуг.

Дана пропозиція була детальною по своєму змісту та починалась із предметного визначення представленого об'єкту регулювання, що і лягло в основу прийнятого Закону – криптоактив визначався як "цифрове представлення цінності», яке можна використовувати як платіжний засіб, інструмент обміну або актив, який не має матеріального носія. Фактично це

опис дуже наближений до фіатних коштів, криптоактив – це засіб здійснення розрахунків.

Також, було запропоновано розділити криптоактиви на 3 категорії:

1) Токени (цифрове вираження одиниці криптоактиву/криптовалюти), прив'язані до активів («asset-referenced tokens» – «ART»), їх функція полягає у підтримці стабільної вартості шляхом прив'язки криптоактиву до декількох фіатних валют («кошика валют» - наприклад поєднання Долара США, Британського фунту стерлінгів, Євро), групи товарів, тощо, які є законним платіжним засобом або об'єктом біржових торгів. Дані активи виступатимуть платіжним засобом, а також засобом зберігання вартості (резервним активом).

2) Електронні грошові токени («electronic money tokens» - «EMT») — криптоактиви зі стабільною вартістю, підкріплені реальною фіатною валютою, що будуть функціонувати подібно до електронних грошей, фактично замінюючи фіатну валюту при здійсненні транзакцій. На даний час яскравими існуючими прикладами є UCDC та USDT, які «підкріплені» Доларами США.

3) Utility токени — надають доступ до додатків, послуг або ресурсів, їх не розглядають як інструменти фінансового інвестування, оскільки їхня цінність не пов'язана з очікуваннями майбутнього зростання вартості або прибутку. З більш практичної точки зору такі токени можуть використовуватись для оплати доступу до ігор, музики або інших цифрових контентів в мережі інтернет/на окремих платформах, додатках/мобільних застосунках, тощо [4]. Наприклад від квітня 2024 року у Телеграм було запущено крипто-токен на основі The Open Network – скорочено «TON». Toncoin надає можливість власникам телеграм-каналів у месенджері отримувати 50% доходів від реклами в криптовалюті та отримувати монетизацію якщо канали мають більше, ніж 1000 підписників. Даний токен можна «вивести» через криптобіржу Fragment без комісій у реальній валюті за курсом на момент здійснення транзакції [5].

Емітенти цих tokenів будуть зобов'язані опублікувати офіційний документ (англійською мовою та/або офіційною мовою держави ЄС) з інформацією про характеристики токена, основною (базисною) технологією та принципом функціонування, ризики та інформацію про сам проєкт («whitpaper»). Додатково, в залежності від виду токена, до емітентів можуть бути застосовані інші вимоги, наприклад, щодо статутного капіталу, наявності зареєстрованого офісу в ЄС, статусу установи електронних грошей, ліквідного резерву [6; 7].

МіСА має на меті декілька основних цілей, основними з яких, з точки зору регулювання даної сфери є: захист прав споживачів/користувачів (в основному стосується забезпечення прозорості та доступу до необхідної фінансової інформації інвесторів, їх юридичну захищеність від шахрайства, а також протидію відмиванні коштів); забезпечення фінансової стабільності існуючого ринку фінансових послуг (встановлення чіткої структури нагляду за суб'єктами ринку, протидію фінансуванню тероризму та відмиванні коштів, а також встановлення механізмів гармонізації криптоактивів у фінансовому ринку ЄС та механізми їх стабілізації); юридичну визначеність криптоактивів (визначення і встановлення чітких прав та зобов'язань учасників ринку через обширну нормативно-правову базу для криптоактивів), та підтримка інноваційного розвитку фінансової сфери євро-простору (створення сприятливих умов для розвитку відповідної інфраструктури, державна підтримка проєктів, пов'язаних із даною сферою) [8].

МіСА також містить визначення та вимоги до основних учасників ринку криптоактивів, якими є емітенти, провайдери та інші суб'єкти ринку. Розберемо детальніше:

- Емітентами можуть бути юридичні, а завдяки децентралізованому принципу функціонування на базі блокчейн-технології і фізичні особи, які випускають криптоактиви та пропонують їх продаж на ринку. Даними суб'єктами крипто-ринку, по функціональному спрямуванню можуть бути такі, що: емітують стейблкоїни (як зазначалось вище – це

криптоактиви підкріплені реальними фіатними валютами); задіяні у емісії цінних паперів та/або депозитів на базі криптоактивів та емісії інших криптоактивів які по своїй суті не є фінансовими інструментами, радше цифровими товарами.

- Провайдерами є суб'єкти задіяні у наданні послуг пов'язаних із сферою криптоактивів – найчастіше це криптобіржі, які виконують функції платформи для торгівлі, обміну та зберігання криптоактивів. До даної категорії підпадають і реальні обмінники які сприяють обміну криптоактивів на реальні фіатні гроші та спеціалізовані інвестиційні фонди, які функціонують на крипто-ринку.

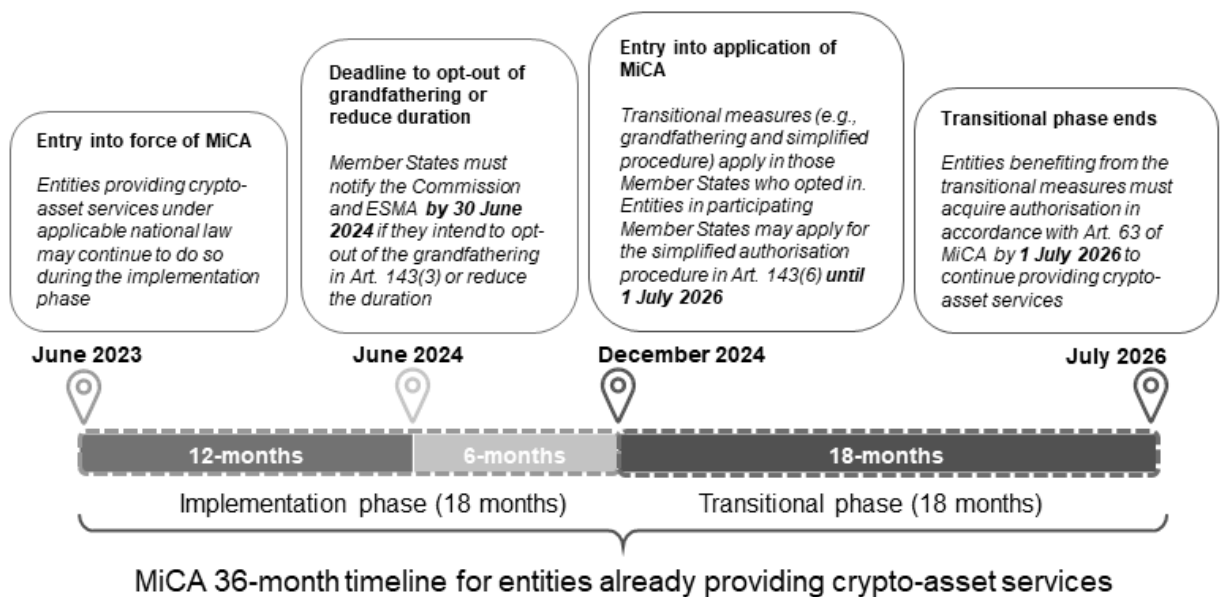
- До категорії інших учасників сфери криптоактивів відносяться суб'єкти які надають послуги не покриті попередніми категоріями, це можуть бути консалтинг та кредитування (під заставу криптоактивів із певним механізмом регламентації зміни вартості), організатори разових торгів, тощо [4].

МіСА містить важливі аспекти перспективи і для України в частині врегулювання діяльності через встановлення певних вимог та правил для учасників ринку. Одним із найголовніших є вимога до авторизації емітентів та провайдерів, яка необхідна спрямована на забезпечення рівноправної діяльності та дотримання високих стандартів етичності та професіоналізму учасників ринку. Дана авторизація має затверджуватись компетентними органами фінансового ринку ЄС.

Одними із головних вимог для даних учасників є достатність капіталу для покриття очікуваних ризиків, наявність системи управління ризиками, вимоги щодо впровадження KYC («Know your client») механізму ідентифікації клієнтів, впровадження належних заходів щодо AML/CFT (відповідно до Директиви ЄС 2015/849) для запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, вимоги щодо забезпечення рівня кіберзахисту інфраструктури функціонування та зберігання даних клієнтів, тощо.

Фактично, імплементація даного Закону «Про регулювання ринків криптовалют» (MiCA) почалась 20 червня 2023 року та відбувається поетапно станом і на момент публікації даного матеріалу. Від моменту початку впровадження першого етапу (див рис. XX нижче) почалась впровадження зобов'язань (як описано вище) для провадерів послуг з обслуговування криптовалют (CASP - Crypto-asset service providers) та відповідні вимоги по їх регуляторному нагляду.

Від 30 червня 2024 року вступили в силу Розділи III та IV MiCA, що охоплюють токени, пов'язані з активами, і токени електронних грошей. А уже від 30 грудня 2024 року очікується, що всі інші положення MiCA набудуть чинності в повному обсязі включаючи правила про авторизацію, ведення бізнесу, маніпулювання ринком і захист прав споживачів усіх суб'єктів даного ринку і початок транзитної фази (протягом 18 місяців) для виконання вищезазначених вимог [8].

**Рис. 1. 36-місячний перехідний період для впровадження норм
MiCA**

Джерело: сформовано на основі [9].

Для отримання ще більш широкого уявлення про поточні напрацювання у сфері регулювання криптоактивів доцільно було б

розглянути і на досвід Об'єднаного королівства (Великобританії), яка після такого успішного напрацювання регулювань криптосфери у ЄС на базі MiCA, у жовтні 2023 року, підготувала свого роду «відповідь», опублікувавши правила (регуляторні вимоги) до криптовалют. Основні положення даного документу не згадувалися у попередніх документах від уряду Великобританії (зокрема, про стейблкоїни, що забезпечені фіатними валютами, NFT і їх безпосередній майнинг) і, що головне — держава визнала будь-які операції з криптовалютами законною та регульованою фінансовою діяльністю [10].

Проаналізувавши детальніше дані правила бачимо наступне. Перш за все плани по регулюванню криптовалютної сфери значно обмеженіші, ніж у MiCA – в тому плані, що розглядається перспектива регулювання лише стейбкойнів (криптовалют «підкріплених», гарантованих звичайними «фіатними» валютами). По-друге, визначаються сфери впливу 3 головних регуляторних органів та їх взаємодія: Управління з контролю за дотриманням норм поведінки на фінансових ринках (FCA - Financial Conduct Authority); Регулятора платіжних систем (PSR - Payment Systems Regulator) та Банку Англії (Bank of England). Загальна мета полягає в мінімізації ризиків, пов'язаних зі стейблкойнами, та забезпеченні захисту прав споживачів.

FCA буде планується регулювання випуску і зберігання стейбкойнів, підкріплених фіатом, які будуть емісовані у Великобританії. Вони також регулюватимуть використання цих стейбкойнів у платіжних ланцюжках. Від FCA очікується напрацювання правила для юридичних осіб, які випускають або зберігають стейблкойни. Ці правила очікуються бути схожими на правила для інших регульованих вже сьогодні «традиційних» видів діяльності.

Дещо детальніше, то від FCA очікується мінімізація ризиків, пов'язаних зі стейблкойнами – пов'язаних з волатильністю цін, відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, а також різними операційними ризиками. Так, учасники даного ринку повинні відповідати нормам

ліцензування від FCA, в тому числі мати достатній капітал і ліквідність, щоб покрити ризики своєї діяльності, звітувати про свою діяльність FCA. По суті, схожі вимоги як і до звичайних учасників фінансових ринків різних сфер банківської, біржової, гемблінгу, тощо.

Передбачається, звичайно ж і захистити прав споживачів, в основному пов'язаних із донесенням інформації до споживачів для розуміння останніми різних ризиків та прийняття обґрунтованих рішень щодо використання криптовалют, аналогічно діям які стосуються використання фіатних коштів.

Для досягнення покладених цілей важливе місце для FCA відводитиметься міжнародній співпраці з іншими регуляторами у всьому світі, задля забезпечення послідовності підходу до регулювання стейблкойнів у регіональному макропросторі в цілому.

PSR планується відповідальність за регулювання використання стейблкойнів, підкріплених фіатом, у платіжних ланцюжках більш широко, включаючи ті, які не випускаються у Великобританії. На PSR покладається стимулювання зусиль по забезпеченню надійного використання стейблкойнів у різних національних та міжнародних платіжних системах таким чином, щоб криптовалюти не загрожувати безпеці та стабільності останніх. Для цього PSR матиме наглядати за використанням стейблкойнів у платіжних системах, щоб переконатися, у дотриманні встановленим вимогам, маючи при цьому юридичні та технічні важелі впливу на учасників ринку (як і для «традиційних» учасників фінансових ринків).

Банку Англії відводитиметься роль загальної підтримки стабільності національної фінансової системи та сприяння ефективному впровадженню та гармонізації платіжних систем із криптовалютами. Знову ж таки, для забезпечення вищепокладених цілей, Центральний Банк Великобританії має такі ж важелі впливу як і на «традиційних» учасників ринку - Банк Англії визначатиме, які платіжні системи на основі стейблкойнів є системними та критично важливими (у процесі їх розвитку), та визначатиме відповідні і необхідні, на розсуд Банку, вимоги до даних платіжних систем на основі

стейблкойнів. Разом із тим, Банк Англії, здійснюватиме постійний супервайзинг за платіжними системами на основі стейблкойнів у розрізі дотримання встановлених норм, маючи право застосування різних важелів впливу на останні, у т.ч. і відсторонення від доступу до ринку [11].

Однак, варто зазначити, що головним напрацюванням Уряду Великобританії у сфері регулювання сфери криптовалют є упорядкування правил оподаткування такої діяльності. Так, провідне місце у даному процесі посідає, спеціальна система звітності «Cryptoasset Reporting Framework (CARF)», запуск якої очікується у 2026-2027 роках, зокрема варто зазначити, що 48 юрисдикцій, зобов'язалися впровадити CARF до 2027 року. Завдяки даній ініціативі інформація про доходи громадян Британії автоматично надходитиме до казначейська - HMRC (Her Majesty Revenue and Customs) з європейських, азіатських та американських податкових органів. Наразі триває період закритого тестування для юридичних осіб, окрім того факту, що HMRC і так уже отримує інформацію із більшості криптобірж (однак лише тих, які функціонують на території Великобританії).

Якщо громадянин вчасно не звітує про криптодоходи, то протягом 30 днів отримує повідомлення з податкової. Станом на 1 січня 2024 року HMRC вже надіслало 8000 листів з попередженням про можливий штраф. Після 2026 року, коли CARF запрацює на повну силу, такі листи система надсилатиме автоматично [12].

Схема оподаткування криптовалют наразі має такий вигляд:

1. Податок на приріст капіталу (CGT). Для юридичних осіб він становить 19% за стандартною ставкою. Фізичні особи (майнери та трейдери, які торгують лише на своїх акаунтах) зобов'язані сплатити податок на основі чистого доходу за такими ставками:

- 0%, якщо дохід не перевищує £6000;
- 10% на суму доходу від £6000 до £50 270;
- 20% на дохід понад £50 270.

2. Податок на прибуток. Залежить від суми доходу, статусу резидентства, а також податкової групи (наприклад, для Вельсу та Шотландії вони різні). Але переважно застосовуються ставки 20%, 40% та 45%.

3. Відрахування до фонду національного страхування. 2% для фізичних осіб та 10% для юридичних осіб.

Важливо відзначити, що деякі категорії учасників крипторинку можуть не сплачувати вищезгадані податки, а саме: крипто-холдери (до моменту продажу своїх активів); покупці криптовалют, якщо купівля відбулася за фіат; учасники ейдропів, якщо “токени отримані без будь-яких дій натомість”; члени родини, які отримали криптовалюту в подарунок.

Варто зазначити, що Україна також не стоїть осторонь даного процесу, хоча з початком війни від 2022 року, дане питання дещо втратило свою пріоритетність, а тому поки перебуває «на паузі» в частині розробки та впровадження регуляторних норм функціонування криптоактивів. Ще від 25 жовтня 2018 року, на урядовому порталі me.gov.ua, Мінекономрозвитку ініціює ухвалення Концепції державної політики у сфері віртуальних активів, метою якої є створення зрозумілих умов для ведення діяльності у сфері віртуальних активів та віртуальних валют (криптовалют). Реалізація Концепції передбачається на період до 2021 року у два етапи.

На першому етапі у 2018-2019 роках передбачено визначення правового статусу криптовалют; визнання суб'єктів господарювання, що надають послуги з обміну криптовалют на фіатні валюти (традиційні валюти) і навпаки; моніторинг та аналіз проблем і тенденцій розвитку ринку віртуальних активів та віртуальних валют з метою вироблення пропозицій щодо вдосконалення регуляторної політики.

На другому етапі у 2020-2021 роках передбачено визнання провайдерів гаманців-зберігачів віртуальних валют (особи, які надають послуги для захисту приватних криптографічних ключів від імені своїх клієнтів, для зберігання та передачі віртуальних валют) суб'єктами первинного фінансового моніторингу; розробка спеціальних законодавчих актів щодо

врегулювання використання віртуальних активів, смарт-контрактів та токенів (цифрова одиниця обліку в рамках розподіленого реєстру записів у формі даних, який має криптографічний захист, що може використовуватися для посвідчення наявності прав на об'єкти цивільного права та зобов'язальні відносини), проведення ІСО/ІТО [12].

Наразі в Верховній Раді України зареєстровано два законопроекти, які покликані врегулювати дане питання:

1. Законопроект № 7183 від 06.10.2017р. «Про обіг криптовалюти в Україні»
2. Законопроект № 7183-1 від 10.10.2017р. «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні»

Згідно змісту законодавчих ініціатив на основі вищезгаданих документів визначається необхідність державного управління в сфері обігу криптовалют, повноваження регулятора визначати порядок створення і діяльності криптовалютних бірж, моніторити криптовалютні транзакції, ідентифікувати суб'єктів криптовалютних операцій [13]. Однак, майже півтора року вказані проекти Закону знаходяться на розгляді в профільному комітеті і строки їх розгляду та прийняття Верховною Радою України невідомі і по сьогоднішній день.

Імплементуючи напрацювання та сприяючи протидії відмиванню (легалізації) коштів, отриманих нелегальним шляхом відповідно до Директиви ЄС 2015/849 «про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей чи фінансування тероризму», вона зобов'язує Україну до виконання директивних положень, згідно з якими, остання має визнати криптобіржі та компанії, що надають користувачам цифрові криптогаманці, такими, що підпадають під звітність фінансовим регуляторам відповідних країн [14].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Зважаючи на перелічене вище та той факт, що Україні необхідно буде виходити із економічної кризи викликаной війною, сприяння інноваційному

розвитку із залученням криптоактивів є дуже оптимальним варіантом. Тож уже зараз постає необхідність у розробці комплексного законодавства для регулювання криптоактивів, що включатиме визначення, категоризацію, та правила для всіх учасників ринку. Це допоможе уникнути незаконних дій, мінімізувати фінансові ризики та дозволить наповнювати державний бюджет через оподаткування криптоактивів.

Наразі важливим є поновлення процесу законотворення, до того ж уже зараз є наявна достатня база для цього не лише внутрішніх напрацювань (законопроекти як згадано вище), а й міжнародна практика на основі MiCA (Markets in Crypto-Assets) ЄС, уряду Великобританії, інших окремих країн. Головним у рамках даного процесу є розробка вимог до суб'єктів ринку криптоактивів, такі як публікація технологічних проєктів («whitepaper»), наявність офіційно зареєстрованого офісу, достатність капіталу, систем управління ризиками, звітування тощо. Впровадження конкретних кроків по регулюванню сприятиме створенню прозорого та стабільного ринку криптоактивів в Україні (зокрема і у розрізі міжнародних економічних відносин), який відповідатиме міжнародним стандартам, сприятиме захисту інвесторів та, що головне, розвитку фінансової системи України, яка сьогодні цього потребує значною мірою.

Перш за все, необхідно забезпечити фінансову стабільність ринку встановивши чітку та прозору структуру нагляду за суб'єктами ринку криптоактивів, в тому числі і в плані МЄВ (міжнародних економічних відносин) та запровадити єдині правила авторизації емітентів та провайдерів криптоактивів. Дані правила мають містити, щонайменше, ті ж норми правил що і для «традиційних» учасників ринку фінансових послуг, включно зі специфічними для галузі вимог у розрізі ризик менеджменту та стресостійкості.

По-друге, важливо забезпечити захищеність учасників ринку як інвесторів, так і звичайних користувачів. Необхідна розробка чітких механізмів захисту учасників даного ринку від шахрайства та маніпуляцій,

внесення правок до відповідних нормативно-правових актів з вимогами та правилами функціонування і провадження діяльності із криптоактивами. Створити лобістські структури та спеціальні інститути для розгляду скарг та вирішення спорів у сфері криптоактивів. До того ж вкрай важливо налаштувати при запуску чітку систему контролю за вимогами від криптовалютних бірж та інших суб'єктів ринку криптоактивів. Впровадження «KYC процедур» для всіх клієнтів та забезпечення дотриманні вимог AML/CFT законодавства для запобігання фінансуванню тероризму та відмиванню коштів.

По-третє, зважаючи на умови подальшого перспективного розвитку, необхідно підтримувати інновації в даній сфері створюючи сприятливі умови для розвитку відповідної інфраструктури та підтримці стартапів і нових технологій, в тому числі на законодавчому рівні через механізми грантування діяльності, спрощенні оподаткування і наданні інших пільг для розвитку даної сфери. На загальнодержавному рівні також потрібно прикладати зусилля у сторону проєктів, пов'язаних із криптоактивами, таких як державні цифрові валюти (CBDC - central bank digital currency), емітовані центральним банком – по суті створення архітектури е-гривні на базі криптовалют та блокчейн-технології.

Стимулювання розвитку інновацій, в тому числі, має досягатись і через створення спеціалізованих освітніх програм для населення та бізнесу про ризики та можливості, пов'язані з криптоактивами, із відповідним забезпеченням матеріально-ресурсною науковою базою для підвищення обізнаності населення про криптоактиви. І це має втілюватись як у короткостроковій перспективі (через створення он-лайн курсів в «Дії», розміщенні курсів на спеціальних урядових порталах, інших платформах, тощо), так і довгостроковій – введення в освітніх установах повноцінних спеціалізованих курсів по освіченні студентів сфері криптоактивів, зокрема і різних її проявів – блокчейн-технології, регулювання та оподаткування

криптоактивів, комбінованих фінансових інструментах із залученням криптоактивів тощо.

На останок, на урядовому рівні варто прикладати значних зусиль у розрізі міжнародного співробітництва, в т.ч. і співпраці із міжнародними організаціями для обміну досвідом та найкращими практиками у сфері регулювання криптоактивів та гармонізації законодавства із регіональними / глобальними стандартами, особливо зважаючи на політико-економічний курс України до вступу в ЄС.

Література

1. Natalia Sirenko, Maryna Dubinina, Olha Melnyk, Olena Bodnar, Olha Luhova Current Status and Regulation of the Digital Money Market in Ukraine, Economic Affairs, Vol. 68(Special Issue), May 2023, pp. 955-961
2. Vasyl Rossikhin, Mykhailo Burdin, Oleg Mykhalskyi Legal Regulation Issues Of Cryptocurrency Circulation In Ukraine, Baltic Journal of Economic Studies, Vol.4, No. 3, 2018, pp. 254-258.
3. Svetlana Drobyazko, Roman Blahuta, Volodymyr Gurkovskyi, Volodymyr Marchenko, Larysa Shevchenko. Peculiarities of the Legal Control of Cryptocurrency Circulation in Ukraine, Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues, Research Article: 2019 Vol: 22 Issue: 6, URL: <https://www.abacademies.org/articles/peculiarities-of-the-legal-control-of-cryptocurrency-circulation-in-ukraine-8813.html>
4. REGULATION (EU) 2023/1114 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL, on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937, Official Journal of the European Union, URL: [L_2023150EN.01004001.xml](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj) (дата звернення: 06.07.2024).
5. The Open Network, The next generation network. Connecting all blockchains on the Internet. official web-site, URL: <https://ton.me/en/> (дата звернення: 05.07.2024).

6. Telegram реалізував функцію виплат у TON за показ реклами, ForkLog UA, 01.04.2024, URL: <https://forklog.com.ua/news/telegram-realizuvav-funktsiyu-vyplat-u-ton-za-pokaz-reklamy> (дата звернення 07.07.2024).

7. Даниїл Волощук, В'ячеслав Златін, ЄС затвердив єдині правила для криптоактивів. Як це вплине на європейський та український ринок, Forbes digest, 22.04.2023, URL: <https://forbes.ua/innovations/mica-dlya-kripti-es-zatverdiv-edini-pravila-dlya-kriptoaktiviv-yak-tse-vpline-na-evropeyskiy-ta-ukrainskiy-kriptorinok-poyasnyuyut-yuristi-daniil-voloshchuk-ta-vyacheslav-zlatin-21042023-13236> (дата звернення 07.07.2024).

8. Що таке MiCA (Markets in Crypto-Assets), The Transmitted, 22/12/2023, URL: <https://thetransmitted.com/adlucem/shho-take-mica-markets-in-crypto-assets/> (дата звернення 15.07.2024).

9. Markets in Crypto-Assets Regulation (MiCA), European Securities and Markets Authority, URL: <https://www.esma.europa.eu/esmas-activities/digital-finance-and-innovation/markets-crypto-assets-regulation-mica> (дата звернення 29.07.2024).

10. Ярослава Крамаренко, Особливості регулювання криптовалют у Великій Британії, GN crypto, 11.03.2024, URL: <https://www.gncrypto.news/ua/news/crypto-regulations-in-the-uk/> (дата звернення 13.07.2024).

11. Update on Plans for the Regulation of Fiat-backed Stablecoins, HM Treasury, October 2023, URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/653a82b7e6c968000daa9bdd/Update_on_Plans_for_Regulation_of_Fiat-backed_Stablecoins_13.10.23_FINAL.pdf (дата звернення 05.07.2024).

12. Мінекономрозвитку ініціює легалізацію криптовалют в Україні, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, 25.10.2018, Прес-служба Мінекономрозвитку URL: <http://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=2cc04fa0-3577->

49c7a465bd0fc3f61bed&title=MinekonomrozvitkuInitsiiuLegalizatsiiuKriptovaliutVUkraini (дата звернення 13.07.2024).

13. Перспективи правового регулювання криптовалюти в Україні BusinessViews, URL: https://businessviews.com.ua/files/images/69/80/picture_cryptocurrency-regul_6980_p0.jpg (дата звернення 20.07.2024).

14. Directive (Eu) 2018/843 Of The European Parliament And Of The Council, Official Journal of the European Union, 30.05.2018, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0843&from=EN> (дата звернення 23.07.2024).

References

1. Sirenko, N. Dubinina, M. Melnyk, O. Bodnar, O. and Luhova, O. (2023), “Current Status and Regulation of the Digital Money Market in Ukraine”, Economic Affairs, Vol. 68(Special Issue), pp. 955-961

2. Rossikhin, V. Burdin, M. and Mykhalskyi, O. (2018), “Legal Regulation Issues Of Cryptocurrency Circulation In Ukraine”, Baltic Journal of Economic Studies, vol. 4, no. 3, pp. 254-258.

3. Drobyazko, S. Blahuta, R. Gurkovskyi, V. Marchenko, V. Shevchenko, L. (2019), “Peculiarities of the Legal Control of Cryptocurrency Circulation in Ukraine”, Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues, Research Article, Vol: 22, Issue: 6, available at: <https://www.abacademies.org/articles/peculiarities-of-the-legal-control-of-cryptocurrency-circulation-in-ukraine-8813.html> (Accessed 06.07.2024).

4. Official Journal of the European Union (2013), “Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council, on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937,”, available at: [L_2023150EN.01004001.xml](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj) (Accessed 06.07.2024).

5. The Open Network, The next generation network. Connecting all blockchains on the Internet. official web-site (2024), available at: <https://ton.me/en/> (Accessed 05.07.2024).

6. ForkLog UA (2024), “Telegram implemented the function of payments in TON for displaying advertisements”, available at: <https://forklog.com.ua/news/telegram-realizuvav-funktsiyu-vyplat-u-ton-za-pokaz-reklamy> (Accessed 07.07.2024).

7. Voloschuk, D. and Zlatin, V. (2023), “The EU has approved uniform rules for crypto-assets. How will it affect the European and Ukrainian market”, Forbes digest, available at: <https://forbes.ua/innovations/mica-dlya-kripti-es-zatverdiv-edini-pravila-dlya-kriptoaktiviv-yak-tse-vpline-na-evropeyskiy-ta-ukrainskiy-kriptorinok-poyasnyuyut-yuristi-daniil-voloshchuk-ta-vyacheslav-zlatin-21042023-13236> (Accessed 07.07.2024).

8. The Transmitted (2023), “What is it MiCA (Markets in Crypto-Assets)?”, available at: <https://thetransmitted.com/adlucem/shho-take-mica-markets-in-crypto-assets/> (Accessed 15.07.2024).

9. European Securities and Markets Authority (2024), “Markets in Crypto-Assets Regulation (MiCA)”, available at: <https://www.esma.europa.eu/esmas-activities/digital-finance-and-innovation/markets-crypto-assets-regulation-mica> (Accessed 29.07.2024).

10. Kramarenko, Y. (2024), “Yaroslava Kramarenko, Peculiarities of cryptocurrency regulation in Great Britain”, GN crypto, available at: <https://www.gncrypto.news/ua/news/crypto-regulations-in-the-uk/> (Accessed 13.07.2024).

11. HM Treasury (2023), “Update on Plans for the Regulation of Fiat-backed Stablecoins”, available at: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/653a82b7e6c968000daa9bdd/Update_on_Plans_for_Regulation_of_Fiat-backed_Stablecoins_13.10.23_FINAL.pdf (Accessed 05.07.2024).

12. Ministry for Development of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine (2018), “The Ministry of Economic Development initiates the legalization of cryptocurrencies in Ukraine”, available at: <http://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=2cc04fa0-3577-49c7a465bd0fc3f61bed&title=MinekonomrozhvitkuInitsiiuLegalizatsiiuKriptovaliutVUkraini> (Accessed 13.07.2024).

13. BusinessViews (2023), “Prospects of legal regulation of cryptocurrency in Ukraine”, available at: https://businessviews.com.ua/files/images/69/80/picture_cryptocurrency-regul_6980_p0.jpg (Accessed 20.07.2024).

14. Official Journal of the European Union (2018), Directive (Eu) 2018/843 Of The European Parliament And Of The Council, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0843&from=EN> (Accessed 23.07.2024).

Стаття надійшла до редакції 13.08.2024 р.